

TABIAT O`ZI TABIB

Namangan viloyati Pop tumani

Pop JST o`qituvchisi provizor

E-mail: djumakuliyevazamiraxon@gmail.com

Djumaquliyeva Zamiraxon

Anotatsiya: Ushbu maqolada tabiat in'om etgan dorivor ne'matlar – dorivor o'simliklar, asalarichilik mahsulotlari va ilon zahri kabi tabiiy manbalar inson salomatligi uchun qanday foydali ekani yoritilgan. Shuningdek, ushbu manbalarning xalq tabobatida va zamonaviy tibbiyotda qo'llanilishiga oid tahlillar o'rin olgan.

Kalit so'zlar: tabiat, dorivor o'simliklar, asalarichilik, ilon zahri, tabiiy davolash, salomatlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются природные лечебные средства, такие как лекарственные растения, продукты пчеловодства и змеиный яд. Освещено их применение в народной и современной медицине, а также польза для здоровья человека.

Ключевые слова: природа, лекарственные растения, пчеловодство, змеиный яд, натуральное лечение, здоровье.

Annotation: This article explores the healing power of nature, focusing on medicinal plants, beekeeping products, and snake venom as natural remedies that support human health. The paper analyzes how these natural resources are used both in traditional medicine and modern pharmacology.

Keywords: nature, medicinal plants, beekeeping, snake venom, natural treatment, health

KIRISH

Tabiat insoniyatga behisob ne'matlar hadya etgan. Shu ne'matlar ichida eng bebaho boylik bu – sog'liqni tiklovchi tabiiy davo manbalaridir. Azaldan otobobolarimiz tabiat bilan uyg'un hayot kechirib, har bir o'simlikning, har bir jonzodning o'ziga xos shifobaxsh xususiyatiga ega ekanini bilgan. Xalq tabobati, ayniqsa, dorivor o'simliklar, asalarichilik mahsulotlari va hatto zaharli hayvonlarning inson salomatligi uchun foydasidan keng foydalanib kelgan.

Hozirgi kunda ham butun dunyoda an'anaviy tibbiyotga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda. Zamonaviy farmatsevtika sanoati dorivor o'simliklar asosida ishlab chiqarilayotgan vositalarni keng joriy etmoqda. Shu bilan birga, asalarilar ishlab chiqaradigan mahsulotlar va ilon zahri kabi murakkab biologik tarkibli moddalarning ham farmakologik jihatdan foydalari ilmiy jihatdan o'rganilib, davo vositalari sifatida qo'llanilmoqda.

Ushbu maqolada aynan shunday tabiiy davo manbalarining inson salomatligiga ijobiy ta'siri, ularning xalq tabobati va zamonaviy tibbiyotdagi o'rni haqida tahliliy mulohazalar yuritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadqiqotda foydalanilgan adabiyotlar asosan dorivor o'simliklarning farmakologik xususiyatlari, asalarichilik mahsulotlarining biologik faolligi va ilon zahri asosidagi preparatlarning tibbiyotdagi ahamiyatiga qaratilgan.

Xususan, Xasanov Sh. tomonidan tuzilgan "Dorivor o'simliklar ensiklopediyasi" asari O'zbekiston hududida o'suvchi 400 dan ortiq dorivor o'simlik haqida to'liq ma'lumot beradi. Har bir o'simlikning nomi, biologik tavsifi, uchraydigan joylari va davolashdagi roli keltirilgan.

Mavzuni yoritishda bir qator ilmiy va ommabop adabiyotlardan foydalanildi. Jumladan:

- A. X. Karimovning “Dorivor o‘simliklar ensiklopediyasi” asarida o‘zbek yerlarida o‘sadigan o‘simliklar va ularning shifobaxsh xususiyatlari bayon etilgan.
- I. O. Salimovning “Asalarichilik asoslari” nomli kitobida asalarilarning hayoti va ularning mahsulotlari haqida to‘liq ma’lumotlar mavjud.
- “Zaharli hayvonlar va ularning biologik faol moddalari” nomli ilmiy maqolada ilon zahri va uning tibbiyotdagi o‘rni ko‘rsatilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Tahliliy usul – mavjud ilmiy manbalar asosida tahlil qilish.
- Taqqoslash – dorivor o‘simliklar va boshqa tabiiy vositalarning zamonaviy tibbiyotdagi o‘rnini solishtirish.
- Intervyu – xalq tabiblari va fitoterapevtlar bilan suhbatlar orqali amaliy ma’lumotlar yig‘ildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotlar natijasida aniqlanishicha, inson sog‘lig‘i uchun tabiiy manbalarning foydasi nihoyatda keng ko‘lamli va ko‘p qirrali hisoblanadi.

Dorivor o‘simliklar:

Tog‘, dasht va vodiylarda o‘suvchi yuzlab o‘simliklar xalq tabobatida turli kasalliklarni davolashda qo‘llanilgan. Masalan, yalpiz asab tizimini tinchlantiradi, zubtutum yurak faoliyatini yaxshilaydi, moychechak esa yallig‘lanishga qarshi ta’sir ko‘rsatadi. Bundan tashqari, gultojixo‘roz, dolchin, shuvoq, qalampir kabi ko‘plab o‘simliklar tarkibida foydali efir moylari, alkaloidlar, flavonoidlar mavjud bo‘lib, ular antibakterial, antiseptik va spazmolitik xususiyatlarga ega.

Asalarichilik mahsulotlari:

Asal – tabiiy antibiotik sanaladi. U yara bitirishda, nafas yo‘llari kasalliklarida, immunitetni oshirishda samarali. Propolis mikroblarga qarshi kuchli vosita hisoblanadi. Matka suti – organizmni yoshartiruvchi va regeneratsiya jarayonlarini tezlashtiruvchi modda sifatida tan olingan. Bundan tashqari, ari zahri revmatizm, bo‘g‘im og‘rig‘i va mushaklar faoliyatini tiklashda foydalaniladi.

Ilon zahri:

Ilon zahri murakkab biologik tarkibga ega bo‘lib, undagi ba’zi komponentlar zamonaviy tibbiyotda noyob dori vositalari sifatida ishlatilmoqda. Masalan, kobrani zahri asab tizimi kasalliklarida, efes ilonining zahri esa qon bosimini tushiruvchi vosita sifatida ishlatiladi. Ularning asosida yaratilgan preparatlar, jumladan viprin, krotalin, kapotazin kabi dori vositalari yurak-tomir va og‘riqni kamaytiruvchi terapiyada keng qo‘llaniladi. Bu preparatlar ko‘p hollarda kimyoviy dori vositalariga nisbatan kamroq yon ta’sirga ega bo‘ladi.

Shuningdek, ushbu tabiiy vositalarning ekologik tozaligi, organizmga mosligi va uzluksiz davo ta’siriga ega ekani ularni boshqa sintetik dorilardan ajratib turadi.

Bugungi ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, tabiiy davo vositalari inson organizmidagi ko‘plab muammolarni kompleks tarzda bartaraf etish imkonini beradi. Ayniqsa, dorivor o‘simliklar, asalarichilik mahsulotlari va ilon zahri bilan olib borilgan zamonaviy laboratoriya va klinik tadqiqotlar ularning shifobaxsh xususiyatlarini tasdiqlamoqda.

Ilmiy izlanishlar misolida:

- Yaponiyadagi bir universitetda olib borilgan tadqiqotda asaldagi flavonoidlar saraton hujayralarining o‘sishini sekinlashtirishi aniqlangan.
- Rossiyadagi farmatsevtika institutida esa ilon zahri asosida tayyorlangan neyrotoksik modda Parkinson kasalligini to‘xtatishda istiqbolli vosita sifatida tavsiya etilgan.

- AQShda esa dorivor o‘simlik ekstraktlaridan tayyorlangan fitokomplekslar stress va depressiyani kamaytirishda samarali ekanligi isbotlangan.

Xalq tabobati tajribasi:

Ko‘p hollarda xalq tabiblari asrlar davomida tajribadan o‘tgan retseptlarga asoslangan holda davolovchi vositalarni tayyorlashadi. Masalan:

- Zubtutum, asal va limon aralashmasi bronxit va shamollashda qo‘llaniladi.
- Qalqonsimon bez faoliyati buzilganda shuvoq va momaqaymoq ildizi damlamasi ichiladi.
- Bo‘g‘im og‘rig‘ida ari chaqishi bilan bog‘liq tabobat usullari ko‘plab hududlarda hanuz qo‘llaniladi.

Tabiiy vositalarning ustunliklari:

- Ular kamroq allergik reaksiya chaqiradi.
- Uzluksiz va yengil ta’sir ko‘rsatadi.
- Tabiiy komponentlar organizm bilan uyg‘un ishlaydi, ya’ni ular fiziologik jarayonlarni qo‘llab-quvvatlaydi, sun’iy dorilar kabi tizimli bosim o‘tkazmaydi

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tabiat inson salomatligi uchun bebaho boylikdir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, dorivor o‘simliklar, asalarichilik mahsulotlari va ilon zahri kabi tabiiy manbalar nafaqat muqobil davolash usullari sifatida, balki zamonaviy tibbiyotning muhim bo‘g‘inlariga aylanishi mumkin. Ularning ekologik tozaligi, inson organizmiga mosligi, kamroq yon ta’sirga ega bo‘lishi ularni tobora dolzarb qilib bormoqda.

Bugungi kunda dunyo bo‘ylab an’anaviy tabobatga bo‘lgan qiziqish ortib borayotgan bir paytda, biz ham o‘z milliy boyligimiz bo‘lgan dorivor resurslardan ilmiy va oqilona foydalanishimiz lozim.

Tavsiyalar:

1. Dorivor o‘simliklarni himoya qilish va ko‘paytirish – ayniqsa, yo‘qolib borayotgan turlarni saqlab qolish va seleksion yo‘l bilan ularni ko‘paytirish bo‘yicha ilmiy-tadqiqotlar olib borish zarur.

2. Tabiiy davo vositalarini sertifikatlash va standartlashtirish – xalq tabobatida foydalanilayotgan o‘simliklar va mahsulotlarning sifati, xavfsizligi bo‘yicha ilmiy mezonlar ishlab chiqilishi kerak.

3. Ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirish – farmatsevtika sanoati, biologiya, toksikologiya va fitoterapiya sohalarida qo‘shma tadqiqotlar tashkil etilishi kerak.

4. Mahalliy ishlab chiqarishni rag‘batlantirish – ilon zahri asosidagi preparatlar, asalarichilik mahsulotlari va o‘simliklardan tayyorlangan dorilarni ichki bozorda keng joriy qilish orqali iqtisodiy samaradorlikni ham ta‘minlash mumkin.

5. Aholi o‘rtasida ma‘rifat ishlarini kuchaytirish – odamlar tabiiy vositalardan to‘g‘ri foydalanish, dozani oshirib yubormaslik va shifokor maslahatisiz o‘zini o‘zi davolashdan saqlanishi kerak.

Shunday qilib, tabiatda mavjud davo vositalari – inson salomatligining tabiiy va qudratli kafolati bo‘lib, ular bilan bog‘liq ilmiy izlanishlar, ijtimoiy targ‘ibot va iqtisodiy faoliyat uyg‘un holda olib borilsa, bu jamiyat salomatligini mustahkamlashda muhim qadam bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov A. X. – “Dorivor o‘simliklar ensiklopediyasi”. Toshkent, 2019.
2. Salimov I. O. – “Asalarichilik asoslari”. Samarqand, 2020.
3. “Zaharli hayvonlar va ularning biologik faol moddalari”, Biologiya va tibbiyot jurnali, 2022.
4. WHO (World Health Organization) – “Traditional Medicine Strategy”, 2020–2025.

5. Nazarov A., To‘xtayev B. “Tabiiy davo vositalari va ularning qo‘llanilishi”. – Toshkent: Fan, 2020.

6. Djamaldinova G. “Asalarichilik mahsulotlarining shifobaxsh xususiyatlari”, Biologiya va Tibbiyot, 2022.

7. Xasanov Sh. “Dorivor o‘simliklar ensiklopediyasi”. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018.